

STRESZCZENIE PRACY DOKTORSKIEJ

Autor:

mgr Stanisław Witecki

Kraków 27.06.2018

Promotor:

prof. dr hab. Andrzej Chwalba

Tytuł:

„Przekaz kulturowy w parafiach katolickich w Rzeczypospolitej Obojga Narodów w czasach stanisławowskich”

Celem pracy doktorskiej było zbadanie metod i treści przekazu kulturowego w wiejskich i małomiasteczkowych parafiach katolickich w Rzeczypospolitej Obojga Narodów. Przebadane zostały materiały dotyczące diecezji rzymskokatolickich: plockiej, wileńskiej, krakowskiej i chełmskiej oraz chełmskiej diecezji grekokatolickiej. Wybór ten odzwierciedlał podział administracyjny, zróżnicowanie etniczne i wyznaniowe parafian oraz odmienne światopoglądy biskupów.

W pierwszym rozdziale omówiłem założenia teoretyczne, metody, źródła i stan badań, w tym przede wszystkim technikę identyfikacji, analizy i interpretacji inwentarzy księgozbiorów parafialnych umieszczonych w protokołach wizytacyjnych. W drugim rozdziale porównałem teorie parafialnego przekazu kulturowego narzucane księżom przez biskupów: Michała Poniatowskiego, Ignacego Massalskiego, Wojciecha Skarszewskiego i Porfiriusza Skarbka-Ważyńskiego. W trzecim rozdziale przeanalizowałem praktykę parafialnego przekazu w tym listy pasterskie oraz kazania i katechizmy głoszone, pisane i czytane przez plebanów i wikariuszy. Opisałem również dynamikę i kierunek zachodzących zmian. W czwartym rozdziale, badałem obecność w parafialnym przekazie kulturowym kluczowych idei oświeconego katolicyzmu i katolickiego oświecenia, czyli: pobożności pozbawionej elementów ludycznych, krytycznego stosunku do zabobonów i wolnomyślicielstwa, idei narodu i obywatelstwa obejmujących przedstawicieli wszystkich stanów oraz stosunków między panami a poddanymi opartych na obopólnie korzystnym kontrakcie.

Głównym rezultatem badań było uzyskanie wiedzy na temat społecznego zasięgu różnorodnych idei. W autorskich wypowiedziach duchowieństwo parafialne w pełni wdrożyło reformę trydencką i zaakceptowało oświeceniową formę kazań. Ze względu na ludowego adresata wykazało jednak sceptycyzm wobec zmiany treści przekazu. Odczytując wiernym listy pasterskie, plebani i wikariusze przekazywali jednak nawet najbardziej nowatorskie idee biskupów. Taki stan parafialnego przekazu kulturowego opisałem za pomocą kategorii „oświeconego katolicyzmu trydenckiego”.

Stanisław Witecki